

ЭВАЛЮЦЫЯ ВЫБАРЧАГА ЗАКАНАДАЎСТВА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Тым не менш з моманту прыняцця **Выбарчага кодэкса ў 2000 годзе ў яго неаднаразова ўносіліся змяненні. Чым была выклікана неабходнасць іх прыняцця?**

— Так, сапраўды за 16 гадоў дзеяння Выбарчага кодэкса было падрыхтавана і прынята 7 законаў, якімі ўносіліся змяненні і дапаўненні ў Кодэкс. Гэта не так і шмат у параўнанні з іншымі кодэксамі.

Трэба разумець, што выбарчае заканадаўства — жывая сфера, якая павінна ўлічваць як вопыт папярэдніх выбараў, так і сучасныя тэндэнцыі развіцця грамадства. Варта адзначыць, што асобныя змяненні ў выбарчым заканадаўстве былі зроблены на падставе рэкамендацый міжнародных назіральнікаў. Беларусь заўсёды запрашала прадстаўнікоў міжнародных арганізацый прыняць удзел у назіранні за выбарамі і з павягай ставілася да іх працаў. Напрыклад, найбольш грунтоўныя змяненні ў Выбарчы кодэкс, унесеныя ў 2010 годзе, з'яўляюцца вынікам сур'ёзнай працы над прапановамі міжнародных назіральнікаў. Але важная падкрэсліць, што немагчыма ўзяць і механічна перанесці вопыт іншых дзяржаў па арганізацыі і правядзенні выбараў на Беларусь. У кожнай краіне свае асаблівасці развіцця нацыянальнага заканадаўства, якія абумоўлены гісторыяй краіны, традыцыямі, менталітэтам людзей. Напрыклад, неадназначна ўспрымаецца вопыт краін, у якіх прадугледжаны абавязак грамадзяніна ўдзельнічаць у выбарах пад пагрозай штрафу. Таму, пры разглядзе замежнага вопыту ў першую чаргу павінны ўлічвацца нацыянальныя інтарэсы.

— **Па якіх напрамках праводзілася карэктывіка Выбарчага кодэкса?**

— Праца па ўдасканаленні палажэнняў выбарчага заканадаўства праведзена сур'ёзна — значная лібералізаваны ўсе этапы вы-

бараў. Калі абагульніць змяненні і дапаўненні, якія ў апошнія гады былі ўнесены ў Выбарчы кодэкс, то можна вылучыць некалькі кірункаў, па якіх праводзілася ўдасканаленне палажэнняў выбарчага заканадаўства.

Па-першае, з мэтай удасканалення парадку фарміравання выбарчых камісій, павышэння іх незалежнасці і самастойнасці прадугледжваецца, што склад камісій (акруговай, тэрытарыяльнай, участкавай) павінен, як правіла, не менш чым на адну трэць складацца з прадстаўнікоў палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў, а дзяржаўных служачых, наадварот, не можа быць больш чым адна трэць ад складу камісіі. У Кодэксе дадаткова падкрэслена, што ў склад камісіі не могуць уваходзіць судзі, пракуроры, кіраўнікі мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, а старшынёй камісіі не можа быць асоба, якая падначалена кандыдату ў дэпутаты, або блізкія сваякі кандыдата.

На пасяджэннях органаў, якія ствараюць камісіі, могуць прысутнічаць прадстаўнікі палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, грамадзян, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісіі.

Па-другое, дзеля спрашчэння парадку вылучэння і рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты з Выбарчага кодэкса было выключана палажэнне аб абавязковасці для палітычнай партыі мець сваю арганізацыйную структуру на тэрыторыі выбарчай акругі, ад якой будзе вылучацца яе кандыдат.

Выключана магчымаць адмовы ў рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты ў выпадках прадстаўлення прэтэндэнтам звестак, якія не адпавядаюць рэчаіснасці, напрыклад, біяграфічных звестак, дэкларацыі аб даходах і маёмасці. Безумоўна, калі гэтая неадпаведнасць не носіць істотны характар.

Трэці блок змяненняў накіраваны на пашырэнне магчымасцяў перадвыбарчай агітацыі

кандыдатаў. Уведзены заяўны (замест дазвольнага) прынцып правядзення масавых мерапрыемстваў падчас перадвыбарчай агітацыі кандыдатамі. Гэта значыць, што кандыдат або яго давераная асоба паведамляе мясцоваму выканаўчаму і распарадчаму органу аб правядзенні мерапрыемства ў пэўным месцы. Згода дзяржаўных органаў не патрэбна, бо пералік месцаў, у якіх кандыдатам можна праводзіць агітацыю, вызначаны мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі па ўзгадненні з выбарчай камісіяй загадзя. Цяпер кандыдаты могуць збіраць подпісы ў форме пікета ў месцах, якія вызначаны мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі, таксама без атрымання папярэдняга дазволу.

Цікавым змяненнем уяўляецца магчымаць кандыдатам ствараць індывідуальныя выбарчыя фонды. Фарміравацца такія фонды могуць за кошт асаблівых сродкаў. Цяпер кандыдаты могуць ствараць такія фонды, але большасць кандыдатаў стварала выбарчыя фонды ў памеры менш за 3% ад максімальна дазволенага.

Наступныя змяненні датычыліся ўдасканалення парадку галасавання і падліку галасоў. У Кодэксе прадугледжана абвясчэнне вынікаў асобнага падліку галасоў і ўключэнне ў працэс участкавай камісіі звестак аб колькасці выбаршчыкаў, якія прагаласавалі датэрмінова, па месцы знаходжання, а таксама ў дзень выбараў на участку для галасавання. Кандыдаты ў дэпутаты могуць прысутнічаць на участках для галасавання пры падліку галасоў.

Апошні блок змяненняў прадугледжваў удасканаленне парадку разгляду зваротаў, якія адносяцца да выбараў. У прыватнасці, замацаваны абавязак інфармаваць заяўніка аб магчымасці прысутнічаць пры калегіяльным

разглядзе яго скаргі выбарчай камісіяй.

— **Напярэдняй выбараў у парламент асобую зацікаўленасць выклікаюць палажэнні Выбарчага кодэкса наконт таго, як будучы праходзіць выбары дэпутатаў. Ці трэба чакаць нечага новага ў параўнанні з папярэднімі выбарамі?**

— Так, у Выбарчы кодэкс былі ўнесены змяненні, мэтай якіх з'яўляецца пэўнае спрашчэнне выбарчай сістэмы. Гэтыя выбары ў Палату прадстаўнікоў будучы праходзіць па мажарытарнай сістэме адносна большасці. Гэта значыць, што дэпутатам Палаты прадстаўнікоў стане той кандыдат, які набярэ больш галасоў выбаршчыкаў, чым любы яго сапернік (пры яго наяўнасці), нават калі атрымае колькасць галасоў менш за палову. Другога тура на гэтых выбарах не будзе. Трэба адзначыць, што мажарытарная сістэма абсалютнай большасці, выбары па якой праходзілі мінулы раз у парламент, выкарыстоўваецца ў свеце пераважна на выбарах вышэйшых службовых асоб дзяржавы. Гэтыя змяненні павінны зрабіць выбары больш танымі і хуткімі (за кошт адмовы ад магчымага другога тура). Дарэчы, з 2007 года мажарытарная сістэма адносна большасці была апрабавана на выбарах у мясцовыя Саветы дэпутатаў і па іх выніках прызнана дастаткова эфектыўнай.

— **Уладзімір Рыгоравіч, ці можна чакаць змен у Выбарчым кодэксе пасля сёлетніх выбараў?**

— Выбарчае заканадаўства, як і заканадаўства наогул, не з'яўляецца статычным, яно павінна гнутка рэагаваць на сусветныя тэндэнцыі, адпавядаць патрабаванням эфектыўнасці і практычнай рэалізацыі. На бліжэйшую будучыню запланавана работа па дэталёвым разглядзе прапаноў міжнародных назіральнікаў аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Выбарчы кодэкс.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

■ Выбары-2016

УЧАСТКІ ДЛЯ ГАЛАСАВАННЯ ВЫЗНАЧАНЫЯ

СКЛАД УЧАСТКОВЫХ КАМІСІЙ ПРАЦЯГВАЕ ФАРМІРАВАЦЦА

Згодна з інфармацыяй **Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў, усёго па краіне створана 6 018 участкаў для галасавання па выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу шостага склікання. З іх 259 — у санаторыях, прафілакторыях, дамах адпачынку, бальніцах і іншых арганізацыях аховы здароўя, якія аказваюць медыцынскую дапамогу ў стацыянарных умовах, і 21 участкаў — у ваенскіх часцях.**

У **Брэсцкай вобласці** створаны 928 участкаў для галасавання, з іх 35 у санаторыях і бальніцах і адзін у ваенскай часці. **На Віцебшчыне** выбаршчыкі прыйдуць аддаць свае галасы на 819 участкаў, з іх — 41 будзе размешчаны ва ўстановах аховы здароўя і 1 — у ваенскай часці. **У сталіцы** з 710 утвораных участкаў 28 знаходзяцца ў санаторыях, прафілакторыях і бальніцах, і 6 — у ваенскіх часцях.

Акрамя таго, 47 участкаў для галасавання ўтвораны за межамі краіны — у пасольствах і консульствах Беларусі па ўсім свеце.

ЦВК таксама паведаміла пра акрэдытацыю 240 нацыянальных назіральнікаў на выбары дэпутатаў у парламент краіны па стане на 11 ліпеня. Ад палітычных партый акрэдытаваны 21 чалавек, ад грамадскіх аб'яднанняў — 204. Яшчэ 15 грамадзян акрэдытаваліся ў якасці назіральнікаў шляхам падачы адпаведных заяў.

Дзве скаргі разгледжаны на пасяджэннях **Гомельскай абласной** выбарчай камісіі. Яны паступілі ад асоб, якія маюць намер вылучацца кандыдатамі ў дэпутаты, на дзеянні акруговай выбарчай камісіі Гомельскай-Прамысловай выбарчай акругі №35 і Гомельскай-Цэнтральнай выбарчай акругі №33. Як паведаміў **старшыня абласной выбарчай камісіі Мікалай СТОШ**, у выніку разгляду зваротаў прызнана, што дзеянні акруговых выбарчых камісій не супярэчылі выбарчаму заканадаўству краіны.

Цяпер на Гомельшчыне ўтворана 1038 участкаў для галасавання на выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь шостага склікання. У тым ліку ў санаторыях, прафілакторыях, дамах адпачынку, бальніцах будуць працаваць 40 участкаў для галасавання. Два ўтвораны ў ваенскіх часцях. Між тым, у папярэднюю выбарчую кампанію ў Гомельскай вобласці было на 32 участкі больш. Памятаючы колькасці звязана з узбудаваннем некаторых участкаў.

У Гомельскай вобласці зарэгістраваны 57 ініцыятыўных груп па зборы подпісаў выбаршчыкаў у падтрымку асоб, прапанаваных для вылучэння кандыдатамі ў дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу шостага склікання. 40 заяўнікаў — прадстаўнікі беспартыйнага блока, 17 уваходзяць у склад палітычных партый.

Дарэчы, цяпер ідзе фарміраванне ўчастковых выбарчых камісій. Вылучэнне прадстаўнікоў у іх склад павінна закончыцца не пазней чым за 45 дзён да выбараў. Іх колькасць можа склацца ад 5 да 19 чалавек.

На тэрыторыі **Магілёўскай вобласці** створана 767 участкаў для галасавання па выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь шостага

склікання, паведаміў **старшыня абласной выбарчай камісіі Валерый БЕРСТАЎ**. З іх 37 знаходзяцца ў бальніцах, санаторыях і іншых установах аховы здароўя. Але спісы для галасавання там вывесіць не за 15 дзён да выбараў, а за два.

У кожным раёне вызначаны месцы, забароненыя для правядзення пікетаў. Азнаёміцца з імі можна на сайтах рай- і гарвыканкамаў. У Магілёве, напрыклад, нельга збіраць подпісы на плошчах Леніна і Славы, у падземных пераходах, на вакзалах, на адлегласці бліжэй чым 50 метраў ад будынкаў мясцовых прадстаўнічых, выканаўчых і распарадчых органаў улады, судоў, органаў пракуратуры, арганізацый, якія забяспечваюць абараназдольнасць, бяспеку дзяржавы і жыццядзейнасць насельніцтва. А таксама на тэрыторыі ўстановаў адукацыі і аховы здароўя.

У Магілёўскай вобласці зарэгістравана 61 ініцыятыўная група па зборы подпісаў выбаршчыкаў у падтрымку асоб, прапанаваных для вылучэння кандыдатамі ў дэпутаты Палаты прадстаўнікоў. Сярод магчымых прэтэндэнтаў на месца ў парламенце 72,6% з'яўляюцца беспартыйнымі, 11,3% прадстаўнікі Аб'яднанай грамадзянскай партыі, 6,5% — Камуністычнай партыі Беларусі, 3,2% — Рэспубліканскай партыі працы і справядлівасці,

па 1,6% — Беларускай партыі левых «Справядлівы свет», Ліберальна-дэмакратычнай партыі і партыі БНФ.

За ходам выбараў на Магілёўшчыне, па звестках на 11 ліпеня, будуць сачыць 17 назіральнікаў.

У **Мінскай вобласці** ў акружныя выбарчыя камісіі была пададзена 61 заява на рэгістрацыю ініцыятыўных груп выбаршчыкаў, зарэгістравана 59. У рэгістрацыі адмоўлена дзюм ініцыятыўным групам, якія парушылі дзеючае выбарчае заканадаўства. У прыватнасці, ініцыятыўная група па Пухавіцкай выбарчай акрузе №65 не вытрымала патрабавання па колькасці складзе. Паводле закона для рэгістрацыі неабходна, каб у ініцыятыўную групу ўваходзіла не менш як 10 чалавек, — паведаміў **старшыня Мінскай абласной выбарчай камісіі Вадзім БАНДАРЭНКА**.

Вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты працягнуцца па 1 жніўня. Партыі вылучаюць прэтэндэнтаў у кандыдаты на сваіх з'ездах, а калектывы — на сходах (у тым выпадку, калі ў арганізацыі налічваецца не менш як 300 чалавек). Калі калектывы не дацягвае да гэтай колькасці, то вылучэнне адбываецца шляхам аб'яднання некалькіх калектываў.

У акруговых выбарчых камісіях Міншчыны акрэдытаваны 48 назіральнікаў за выбарамі: 5 ад грамадзян, 6 — ад палітычных партый і 37 — ад грамадскіх аб'яднанняў. У ліку найбольш актыўных Камуністычная партыя Беларусі, грамадскае аб'яднанне «Белая Русь», Беларускі Хельсінскі камітэт, якія вылучылі адпаведна 5, 11 і 10 назіральнікаў. Ад Беларускага рэспубліканскага Саюза моладзі, Беларускага грамадскага аб'яднання ветэранаў і Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі акрэдытаваны па 5 назіральнікаў.

Усёго на Міншчыне створаны 1023 участкі для галасавання. Іх колькасць па акругах залежыць ад колькасці выбаршчыкаў і кампактнасці пражывання. Напрыклад, у Салігорскай гарадской выбарчай акрузе №68 арганізавана 30 участкаў, а ў Капыльскай акрузе №66 і Бярэзінскай акрузе №61 — 88.

ФОТЭ БЕЛТА

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА,
Ірына АСТАШКЕВІЧ, Нэлі ЗІГУЛЯ,
Таццяна ЛАЗОУСКАЯ,
Барыс ПРАКОПЧЫК.